

HRVATSKI PLANINAR

GLASILO HRVATSKOG PLANINARSKOG DRUŠTVA

BROJ 4.

1928.

GOD. XXIV.

† VJEKOSLAV NOVOTNI

Josip Pasarić, Zagreb

Hrvatsko planinarsko društvo zadesio je velik gubitak. Dne 1. svibnja umro je nakon kratke i teške bolesti u 85. godini života Vjeekoslav Novotni, Nestor hrvatskih planinara, Mecena i začasni član HPD, požrtvovni i agilni odbornik i ekonom gotovo kroz tri decenija, dugogodišnji tajnik i urednik glasila »Hrvatski Planinar«. Mili pokojnik pripada medju one rijetke i zaslužne ljude, koji su prije pola vijeka

pravo shvaćali važnost kulture u narodnom životu te su požrtvovno pomagali stvarati i graditi temelje novoj hrvatskoj prosvjeti. Njima imademo zahvaliti, što je istodobno s otvorenjem hrvatskoga sveučilišta (1874.) osnovan cijeli niz hrvatskih prosvjetnih ustanova i društava, koja su se od malenih klica razvila u krošnata i debela stabla te su danas čvrste tvrdjave hrvatske narodne svijesti i prosvjete. Medju njima nije na posljednjem mjestu »Hrvatsko planinar-

sko društvo», a pri osnutku njegovu blagotvorno je sudjelovao naš neprežaljeni pokojnik. Kao oduševljeni planinar od malih nogu Novotni je više godina prije društvena osnutka pravio planinarske izlete s planinarima profesorima i osnivačima društva, Pilarom, Žulićem, Stožirom i s njima raspravljao o potrebi osnutka planinarskog društva u Hrvatskoj. I doista već g. 1874. nalazimo ga u prvom popisu društvenih članova pod imenom Stjepan, te je društvu ostao vjeran sve do smrti.

Rodjen 21. VI. 1843. u Petrinji, dodje g. 1857. u Zagreb u 1. razred gimnazije i nastani se kod kanonika Kristijanovića, kajkavskog pisca i pjesnika, koji je tada bio nadbiskupski povjerenik na gimnaziji. Položivši ispit zrelosti g. 1865. imenovan je kao odličan učenik odmah namjesnim učiteljem u istom zavodu, a nakon dvije godine podje u Beč na sveučilište, da se spremi i položi ispit za nastavničko zvanje. Godine 1871. položi profesorski ispit i povrati se u Zagreb na gimnaziju, gdje ostade uz prekide do godine 1876.

Kao vladin izaslanik za preustrojstvo graničarske realke (s njemačkim nastavnim jezikom u višim razredima) u hrvatsku realnu gimnaziju u Bjelovaru nastradao je radi politike, jer su ga vlasti deňuncirali, da je kod izbora radio protiv kandidata vladine stranke, te je bio lišen službe i plaće. Službovao je kao profesor u Požegi, Rijeci, Varaždinu, a u Zagreb se vratio tek godine 1900. gdje je odmah biran za odbornika u HPP i kao takav ostao sve do svoje smrti.

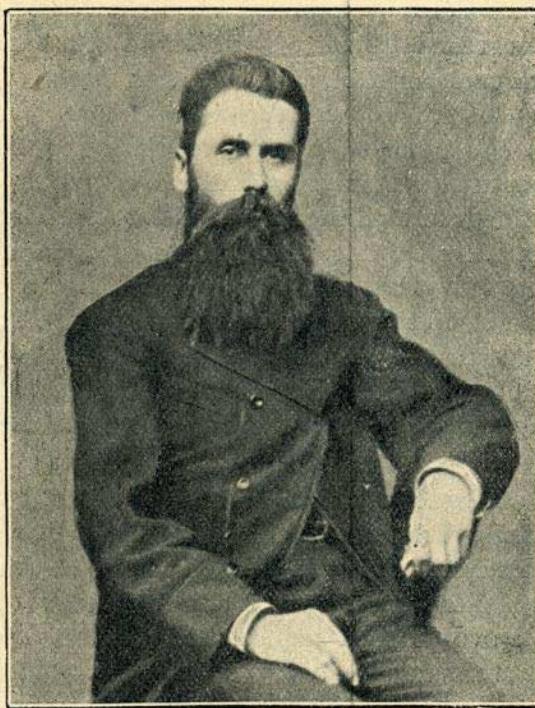
Kao profesor u mlađim je godinama silno imponirao djacima ne samo stručnom spremom i visokom kulturom (znao je više živilih jezika, medju njima i francuski), nego i svojom elegantnom pojavom, u kojoj se osobito isticala duga crna pomno gojena brada, bujna kosa, ozbiljni, gotovo strogi izraz lica sa živim očima i pravilnim nosom i usnama. U prvi čas mlađi bi se djaci njega nemalo bojali, ali bi se već iza 2—3 sata obuke uvjerili, da se pod onim strogim licem i dugom bradom krije zlatno srce, pa bi ga zavoljeli kao svoga oca i pod njegovim brižnim vodstvom rado prianjali uz knjigu i nauku. Takav je on ostao nastavnik i odgojitelj hrvatske mlađeži sve do kraja svoje gotovo 40-godišnje profesoarske službe, budeći u mlađim srećima ne samo narodnu svijest i ljubav za narodne ideale, nego i živi mar za ljepote rodjene grude, napose za romantične čare planinskih krajeva Hrvatske.

Novotni se kao nastavnik istaknuo i na književnom polju kao školski pisac, literarni historičar i kritičar školskih udžbenika. Napisao je: Slovnicu staro-hrvatskoga jezika; ocjenu francuske slovnice od Ivana K. Švrljuge, Antologije Šenoine; ocjenu o na-

uku o izreci od M. Divkovića i s tim spojenoj kritici od A. Pavića; nekrolog F. Rusana; napokon »Prilozi k povijesti književnosti u Hrvatskoj: I. Došen Vid, II. Divković Matija« (u »Izvještaju gimnazije u Bjelovaru za g. 1878.«)

Jezik i stil podsjeća donekle na spise Frana Kurelca. Kratkoća, jedrina, konciznost i pregnantnost izraza, pa česta uporaba aorista — to su osobine njegova književnog jezika.

Njegove zasluge na polju hrvatskog planinarstva imaju trajnu vrijednost. On se već kao dječak uspeo na vrh Sljemena, koje mu je ostalo miljenče sve do kraja života. Iz čežnje za očinskim

*Prof. Vjekoslav Novotni, g. 18/6. kao zamj.
ravnatelja gimnazije u Bjelovaru.*

domom uteće iz stana (15. listopada 1857.) i stigne neznanim putem na Sljeme. Putem je, kako mi je sam jednom pričao, naišao na silne jagode tamo negdje ispod Kozjeg hrpta kraj stare gradske pilane. Sa vrha Sljemena nije doduše mogao vidjeti svoj rodni dom u Petrinji, ali je ugledao mnogo širi dom, čarobne krajeve Zagorja, Samoborskih planina i pitome Posavine, pa je očaran tom ljetopotom smireno se vratio u Zagreb, da novom snagom prione uz knjigu. Taj prvi snažni utisak bio je odlučan za pravac njegova života. Pored njegova zvanja priroda i planine ostali su trajni objekti njegova mara i ljubavi. Ali ta je ljubav u jednom kobnom

slučaju dovela do velike nesreće, koja ga je malone lišila života. Polazeći u g. 1873. iz Rijeke s pokojnim Fiaminom na planinarski izlet u Gorski kotar teško je nastradao kod željezničke katastrofe. Kako je bura strovalila vagone niz nasip u 13 m duboku prvaliju, on je nekim čudom jedva spasio goli život. Sav izranjen i skrhan izvučen iz razlomljenog vagona bio je kao Lazar prikovan uz postelju kroz puna četiri mjeseca, pôdnoseći velike muke i boli Jobovom strpljivošću. Taj nesretni doživljaj opisuje Novotni u članku »Jedna neuspjela planinarska ekskurzija« (»Hrv. Planinar« g. 1922 str. 113—115) ovako:

»Ja sam iza sloma — kako mi Fiamin pričaše — ležao u gomili od sedam mrtvaca. Tresli me, dizali, ali bilo badava. Mišljahu i ja sam dušom proletio u buru. U toj misli izmoli Fiamin — zlatan svećenik — mrtvačku molitvu nada mnom. Vidješe razbitu lubanju, lijevo oko puno staklovine, navrnut nos, naročito nosnu ralovnicu, razdrtu lijevu nogu, slomljena tri rebra, dva prsta i jedno dvadeset drugih manjih rana od udara. Od silne studeni bile su se rane zamrzle i ukočile. To je bio razlog, da me je dugo držala besvjestica. Povrativ se u život, slijep na oba oka, od naličene zamrzle krvi nikako se još ne mogoh sjetiti, što se je dogodilo; tek kad su me oko 1 sata popodne — vlak se je razbio oko osam i po — digli izmedju kamenitog škraplja, pak me odnijeli gore u obližnju željezničku stražarnicu, sjetiše me boli grozne prošle zbilje.«

Kad se je pridigao, počeo je po savjetu liječnikovom marljivo praviti planinarske izlete i uspone i izvoditi druge tjelesne vježbe, da mu mišice i žile zadobiju gibivost. Tako za malo godina postigne prijašnju žilavost i izdržljivost, koja ga svojstva za čudo nisu iznevjerila sve do pred samu smrt. Poznato je, da je Novotni poslije te nesreće proputovao poput pok. Dragutina Hirca sve naše krajeve od Trsta do Zemuna i uspeo se ponovo na sve znatnije planine od Triglava i Grintovca u Sloveniji do Lovćena i Durmitora u Crnoj Gori i Bjelašnice u Bosni, pa da je naročito nebrojeno puta obašao planine Hrvatskog Zagorja, Gorskog Kotara, Kapele, Velebita, pak planine u Dalmaciji i Hercegovini. O tim je izletima napisao dugi niz članaka za »Hrvatski Planinar«, kojemu je bio urednikom od 1901.—1910. godine. Na Sljeme se uspeo po svoj prilici više tisuća puta, osobito u vrijeme od 1900. g. ovamo, kada je stalno živio u Zagrebu, i to po više puta u tjednu u svaku dobu godine.

Novotni je trajno vježbao svoje tijelo, da ga održi svježim, žilavim i bodrim. Mnogi se sjećaju, da nije bilo dana ni ljeti ni zimi, a da se nije kupao u Dravi, dok je službovao u Varaždinu, a u

Savi, dok je živio u Zagrebu. Isto je bio jedan od najrevnijih članova i najustrajnijih vježbača u Sokolu od njegova postanka više decenija. Time je postigao vanrednu okretnost, žilavost i ustrajnost, koja su ga svojstva na čudo i starih i mlađih resila gotovo sve do konca života. Sjećam se, da sam vazda na izletima s njime (na Triglavu, Velebitu, Rišnjaku) morao napeti sve sile, da ga mogu u njegovom brzom hodu slijediti. Na visokim planinama bio je u svom elementu i kako je bio okretan i lagan brzao poput srne ili divokoze. Kad se godine 1913. kao starac od 70 godina sa mnom uspeo iz Mojstrane kroz Kot na Kredaricu u kasnu jesensku večer za 5 i pol sati, čudili su mu se slovenski planinari i meni govorili: »Takšnega gospoda pa še ni blo tukaj«. Još prije 2 godine prednjačio je svojim mnogo mlađim drugovima kod jednodnevнog uspona iz Lokava na Rišnjak tražeći novi put od Medvjedih Vrata po sedlu do vrha, na koji je stigao gotovo dva sata prije drugih, a onda s njima prosljedio put preko Crnog Luga u Delnice na željeznicu, da još iste noći stigne u Zagreb. Novotni je i u tom pogledu bio prvak među hrvatskim planinarima.

A da je Novotni posve pravilno shvaćao visoku kulturnu svrhu planinarstva, to se najbolje vidi iz njegova prvoga tajničkog izvještaja za godinu 1901. (»Hrv. Planinar« 1902. god., br. 5. i 6.), gdje među ostalim ovako kratko i jasno izriče svoju misao: »Svi mjerodavni faktori svega kulturnoga svijeta složno priznавaju velike materijalne, sanitарне i idealne koristi, što ih poznavanje prirode, što ih ispitivanje domaće prirode te ustrajna razborita turistika donosi. Jednako se, rekli bismo, skoro općenito priznaje, da je razvijeno planinarstvo takodjer barometar kulture zemlje i naroda. Ta nije li udružno putovanje (zajednički izleti), nisu li putopisne radnje, turistička tiskana djela, dobri putevi u zabitnije gorske krajeve, relativno laka opskrba, sigurno putovanje — nije li, velim, sve to i mnogi slični pojavi vidljiv i nepobitan dokaz kulture kraja i naroda?« Zato Novotni u istom izvještaju upućuje naše ljude, a osobito školsku omladinu, da često zalaze u prirodu: »Valja da u prirodu izlazimo često i prečesto, jer je ona uvijek nova, uvijek se mijenja u svako doba dana i godišta, za neba vedra i nepogodna, i to koloritom i konfiguracijom, koju stvara i pretvara i vrijeme i kultura susjedna«. Kad je god. 1904. preuzeo uredništvo »Hrvatskog Planinara« poslije odstupa pok. Dragutina Hirca, koji je list uređivao od godine 1898., Novotni označuje program društvenog glasila posve u skladu s gornjim osnovnimi mišljenjem ovako: »Hrvatski Planinar će i unapredak uznaštojati, da čitatelje upozori na prirodno bogatstvo i krasotu naše zemlje, isticati intelektualnu, moralnu i sanitarnu korist,

što je podaje ustrajno i razložno gajeno planinarstvo i čovjeku pojedincu, čitavoj obitelji i narodu cijelomu, ne bi li tako uzbudio veću volju za čestit, koristan rad, navraćao duh i na plemenitije i idealnije misli, a rasplamlio u srcu još veću, djelotvorniju ljubav prema Višnjemu Tvorcu i potrebnoj nam zlatnoj domovini.«

Na žalost, takve su lijepe pobude i zdrave misli u razdoblju godina 1901.—1910. nailazile u našoj inteligenciji na slab odziv. Zato se Novotni u istom izvještaju (za g. 1901.) s pravom žali na nemar zagrebačkog građanstva, naročito omladine, za ljepote prirode, a napose bliskoga Sljemenu i njegova krasnoga prigorja. — Upozoruje na rad i napredak bratskog »Slovenskog planinarskog tada podiglo 11 planinarskih kuća i okupilo 1436 članova; a onda s bolom pita: »Kako je u tom bilo u našem centralnom društvu, u našim podružnicama?« pa na to iskreno i s primjesom ironije društva, koje je od god. 1893. sa svojim revnim podružnicama do odgovara: »Teško bi bilo tuj pravu istinu reći. Osim ono dva sastanka na Sljemenu i u Krapini, bijaše doduše pojedinih članova i jesenasi i zimus na Sljemenu i u Podsusjedu, u Samoboru, pa u bližnjim mjestima Štajerske i Kranjske do Sevnice. Mogosmo još vidjeti u Tuškancu, na Goljaku, u Prekrižju, na Cmroku, kod Ksavera u zimi pojedinih odvažnijih prijatelja krasnoga zagrebačkoga prigorja, ali što je to prema broju onih šetalaca i onih krasnih šetalica, koji se po tri i više sati rado guraju Ilicom i Zrinjskim trgom? Najveće čudo u tom ta je istina, da ćeš rijetko u godini u višem zagrebačkom prigorju od toliko hiljada učenika naših srednjih i viših zavoda jedva naći nekolicinu, osim ono pitomaca iz konvikta i sjemeništa, koji moraju po vrloj zapovijedi glavara svojih. Ali na Sljemenu badava ćeš čekati kojega školskog gospodičića ili gospodicu, a opet svi su to mladi umnici i mlade umnice.«

I u tajničkom izvješću za godinu 1902. tuži se Novotni na nehaj općinstva prema HPD kao i planinarstvu uopće. Ta godina ne spada — priznaje — medju najradosnije, jer broj članova slabo poraste, društvo nije udružno nigdje putovalo, a podružnice zapravo više ne postoje, dok ih je još u godini 1901. bilo 5 živih. Ali odmah zatim kuša taj nehaj donekle ispričati nepovoljnim javnim prilikama: »Istina, društveni je život u zemlji uopće teška života, spora koraka, bolesna dah.«

U to kritično vrijeme, kada je nakon 30-godišnjeg opstanka broj društvenih članova počeo postepeno padati pa se jedva nekako održao na neznatnoj visini od po prilici 300, jer se gotovo sva pažnja naše inteligencije obratila političkoj borbi protiv Mađara i obrani hrvatskog jezika, Novotni je s nekoliko drugova

Foto : D. Paulić

Pogled na Maglić sa Vratnice.

odbornika upregao sve sile, da društvo održi i spasi. Pošto se je god. 1900. vratio na zagrebačku gimnaziju, bio je u proljeću god. 1901. pozvan u odbor i izabran tajnikom društva, pošto je se dr. O. Kučera zahvalio radi svojih privatnih prilika. Sve je svoje slobodno vrijeme posvećivao društvu: revno je stao sabirati nove članove, a stare opominjao na uplatu članarine, popravio i ogradio vrelo na Sljemenu, preuzeo otpremu »Hrv. Planinara«, markirao 4 planinarska puta na zagrebačkoj gori, izradio i izdao litografiiran načrt planinarskih putova na Sljemenu, pa je postavio i tri putokaza za Sljeme i Medvjedgrad, a uz to u odboru potaknuo gradnju željezne piramide na Plješivici. Osim toga napisao je g. 1901. i prvi vodič za zagrečku goru sa kartom, koji se prodavao uz cijenu od 30 filira. Premda se odbor u g. 1902.-3. nije nijedam-put potpuno okupio u zvaničnu sjednicu, ipak je Novotni istim marom nastavio rad oko društvena napretka i požrtvovno vršio malone sve upravne poslove. Pored toga je uređivao puteve i vrela na Sljemenu, sadio mlade trešnje na gorskom predjelu Črešnja, cijepio ruže i sadio jele na brijezu u Podsusjedu, marljivo pravio sa znancima i prijateljima izlete na Sljeme, Plješivicu, Ivančicu, Klek, Rišnjak. A kad je u početku godine 1904. Dragutin Hirc položio čast urednika »Hrv. Planinara« i društvena odbornika, Novotni je na poziv odbora preuzeo uredništvo društvenog glasila, i to, kako u izvješću za g. 1904. veli, »samo zato, da list ne prestane izlaziti«, — ali uz uvjet, — ako mu bude stizalo »shodno gradivo«, t. j. ako ga budu podupirali suradnici, »jer bi, kako sam ističe, bilo neshodno, kad bi urednik cijeli list svojim perom ispunjavao«. Ujedno je u isto vrijeme na poziv odbora primio i poslove društvenog gospodara, te je tako, kao tajnik, urednik i ekonom imao u svojoj ruci tri najvažnije društvene funkcije: u jednu riječ bio je duša i srca društva.

U istoj godini vodio je brigu oko markiranja planinarskih putova na Ivančicu, Plješivicu i Sv. Geru. Na njegov je predlog godine 1905. podignuta na samoborskoj Plješivici mjesto spaljene drvene željezna piramida troškom od 1000 kruna, a njezina gradnja povjerena domaćem bravaru Herceziju. Ta je piramida 25. VI. 1905. svećano posvećena i predana javnoj uporabi, ali je već slijedeće godine istrgana te se morala popraviti. Na njegov poticaj počeli se izvoditi zajednički izleti pod vodstvom društvenih odbornika, ali kad i taj pokušaj nije donio željena uspjeha, Novotni je iznio predlog, da se u društvu stvori ustanova za podupiranje zajedničkih izleta, t. j. putna blagajna, koja je stvorena tek poslije 20 godina.

U godini 1906. izdalo je HPD ponovno Novotnijev vodič sa kartom za zagrebačku goru i ujedno dva nova njegova vodiča, i to za Plješivici i Sv. Geru u Žumberku. Na njegov poticaj, a po nacrtima gradjevnog savjetnika A. pl. Pisačića izgradjen je i markiran planinarski put od Sljemena do Stubičkih Toplica troškom od 900 kruna, čime je Sljeme dobilo udoban pristup i iz Hrvatskog Zagorja. U godini 1907. primio se tajništva odvjetnik dr. G. Kornicer, a Novotni je i nadalje ekonom i urednik »Hrv. Planinara«, koji od ove godine nije izlazio redovito, nego samo od vremena do vremena. Kako je listu ostala vjerna samo nekolicina suradnika, Novotni je bio prisiljen, da ga ispunja u glavnom proizvodima svoga pera ili da iz domaćih novina prenosi planinarske članke. Tako je potrajalo do godine 1910., kada je odbor zaključio, da se ima obustaviti »Hrvatski Planinar« i mjesto njega izdavati go-dišnjak, pošto nije uspio pokušaj fuzije sa »Slov. plan. društvom« glede zajedničkog organa radi prevelikih troškova. U to je vrijeme Novotni vodio glavnu brigu oko izdavanja Maldinijeve sjajne ilustrovane knjige »Bosna i Hercegovina«, na koju je HPD potrošilo znatnu svotu od 6000 kruna. Ali s tom knjigom nije bilo sreće, i prodaja se već u godini 1910. pokazala nepovoljnom.

U to je doba gotovo spao sav drugi društveni posao na Novotnoga. Iz zapisnika se vidi, da se od 7. V. 1909. do 24. III. 1910., dakle malone godinu dana, nije održala nijedna odborska sjednica. U godini 1910. gradio je Novotni u sporazumu s predsjednikom grofom Miroslavom Kulmerom dva nova puta u zagrebačkoj gori: Miroslavovac od Šestina do Kraljičina zdenca i na Medvjedgrad sa vojnicima domobranske opkopne čete, a bez društvenih troškova. Tim i drugim prije spomenutim pozitivnim djelima, koja se imaju u prvom redu zahvaliti besprimjernom maru i požrtvovnom radu planinarskog prvaka Novotnoga, razbudila se u mlađe hrvatske inteligencije pažnja i interes za društvo. Ovo je zatim (1910. do 1914.) pod novom upravom i uz njegovu živu i prokušanu suradnju lijepo napredovalo i brojčano i u pozitivnom radu, sagradivši g. 1913. prvu društvenu planinarsku kuću na Sljemenu i proširivši polje rada sa Sljemena, Ivančice i Plješivice na Gorski kotar, Kapelu, Velebit i planine ravne Slavonije. Kad je nato za svjetskoga rata HPD-ū zaprijetila opasnost, jer je sve do godine 1917. njegova djelatnost bila oblasno obustavljena, a društvo izgubilo preko tisuću članova, opet je Novotni priskočio u pomoć društvu i revno vršio većinu upravnih poslova. On je godine 1912. nadzirao i rukovodio gradnju nove planinarske kuće na Sljemenu neprekidno kroz šest mjeseci na svoj trošak, a kad mu za to HPD nije moglo dati naknade ili dolične nagrade, već mu po-

nudilo samo skromni dar od 400 kruna, Novotni je tu svotu velikodušno poklonio za gradnju kuće na Rišnjaku. Isti je nadzor vodio i kod nadogradnje sljemenske planinarske kuće u godini 1924., pa je i tom prigodom ponudjeni takav društveni dar dao za gradnju planinarske kolibe na Docima u južnom Velebitu.

Novotni se ponovno pokazao kao pravi Mecena prema društvu i godine 1924. o proslavi društvene 50-godišnjice, namijenivši iz skromnih svojih sredstava za gradnju Hrvatskog planinarskog doma i muzeja u Zagrebu znatnu svotu od 4000 dinara. Poznato je, da je on oko 400 utemeljitelja i redovitih članova svojim nagonvorom priveo i upisao u HPD. U zagrebačkoj gori Novotni je gotovo kroz tri decenija izvodio markacije planinarskih putova, i to od veće česti na svoj trošak. Bio je dakle društву ne samo uzdržavatelj i spasitelj u dva kritična momenta, nego i velikodušni dobrotvor. Svojim se djelima vinuo u prve redoye medju hrvatskim planinarama, pa se može reći, da je Novotni po svojim zaslugama od prilike bio medju hrvatskim planinarama ono, što je, dakako, u većoj mjeri bio župnik Aljaž medju slovenskim planinarama.

Novotni je napisao ove planinarske članke i opise u »Hrv. Planinaru«:

1. »Naše Sljeme Lječilište« (g. 1903.); 2. Vodič po Zagrebačkoj gori; 3. Iz Zagreba preko Orjena u Kotor (g. 1904.); 4. Dalmacija zanemaren biser planinarstva; 5. Lovćen; 6. Krivašije; 7. Do Željeznice (g. 1905.); 8. Piramida na Plješivici; 9. Oko Karavanka; 10. Putovi na Sv. Geru; 11. Zimsko zdravlje (g. 1906.); 12. Vodič na Plješivicu; 13. Vodič na Sv. Geru; 14. Put na Stubicu; 15. Iz spomenice Hrv. plan. društva (g. 1907.); 16. Pod Velikim Klekom (Grossglockner); 17. Lastva; 18. Lavantska dolina (g. 1908.), 19. S puta u Plevlje; 20. Na Sljemenu u zimi »Vijenac« (Plan. vjesnik) g. 1911.; 21. Nova dva plan. puta u Zagrebačkoj gori; 22. pok. Ivan Exner (nekrolog); 23. Zašto planinari gdjekad gube život u planinama (»Hrv. Planinar« g. 1914.); 24. Jedna neuspjela planin. ekskurzija (g. 1922.); 25. Vuk na Sljemenu (g. 1927.); 26. Prvi uzlaz na vrh Logan. — Tomu treba pribrojiti tri vodiča: 27. »Vodič na Zagrebačku goru« u tri izdanja (1903., 1906. i 1914.); 28. Vodič na Plješivicu (1906.); 29. Vodič na Sv. Geru (1906.). x

Osim toga napisao je veći broj planinarskih članaka za naše novine, napose više njih na njemačkom jeziku za »Agramer Tagblatt«, naročito o Sljemenu i izletu na južni Velebit (1903.) i dr., pa svu silu informativnih vijesti za društveno glasilo kao i godišnje izvještaje o društvenom radu u g. 1902.—1907. za glavne

skupštine HPD. Svi su ti članci, opisi, vodiči, izvještaji pisani biranim jezikom i puni uputa i pobuda za razumno i ustrajno gajenje planinarstva.

Novotnoga je HPD prigodom proslave svoje 50 godišnjice, god. 1924. u znak priznanja i zahvalnosti imenovalo začasnim članom uz oduševljeno odobravanje cijele skupštine. Hrvatski planinari visoko cijene neprolazne zasluge neprežaljenoga pokojnika za osnutak, opstanak i procvat HPD, koje se danas uzdiglo na zamjernu visinu, pa se s harnim pietetom klanjaju njegovoj sjeni. — Njegovo je svjetlo ime trajno zapisano u povijesti »Hrvatskog planinarskog društva«, da služi kao primjer i uzor budućim naraštajima hrvatskih planinara.

Pogreb nezaboravnog pokojnika bio je 3. svibnja u 11 sati prije podne na Mirogoju uz brojno učešće hrvatskih planinara, društvenih odbornika i članova, pokojnikovih prijatelja i znanaca. Nad otvorenim grobom sa zaslužnim se pokojnikom oprostio u ime »Hrvatskog planinarskog društva« pisac ovih redaka kao društveni predsjednik govorom, u kojem je na osnovi gornjih podataka istakao njegove vrline kao odličnoga nastavnika i odgojitelja hrvatske inteligencije kroz gotovo 40 godina, a napose njegove velike i neprolazne zasluge za HPD. kroz više od četvrt stoljeća njegova opstanka.

Slava Vjekoslavu Novotnomu!

„Camping”.

(Iz mojih uspomena na Yellowstone.)

Dr. V. Vouk, Zagreb

»Camping« (izg. kemping) označuje moderan način planinarenja odnosno turizma, kako se je razvio u zemlji dolara, gdje na svakog desetog građanina dolazi automobil. »Car« (kar), kako Američanin naziva auto, ima već svaki bolji radnik, a i svaki drugi studenat, a da ne govorim o obrtniku ili trgovcu. Pa nije čudo, da je »car« postao i sredstvom za planinarenje. Američanin voli prirodu, te čim nastupi konac tjedna t. j. »week-end«, subotom popodne sjeda on u svoja kola, uzme sobom ženu i djecu, svoj šator, i poljske krevete, a k tomu sve potrebne konzerve i hvata milje po divnim asfaltovanim cestama u šume i gore. Gdje ga uhvati noć, nađe podesno mjestance uz kakav potok i udari тамо logor. Razapne šator, spremi noćište, kuha večeru, hvata ribu i uživa u svježem zraku. To je njegov »camping«, koji voli više od udobnih hotela. Često vozeći se cestama vidamo napise »free camping« — slobodno logorište.

Evo i slike takova logorišta sa razapetim šatorima. Tu ostaju često kroz čitavu nedjelju, te se opet kroz noć vraćaju kući. Tako provodi Američanin svoj »week-end« u slobodnoj prirodi. Naužije se slobodna i čista zraka i ljepote prirodne, tek što ne utroši toliko tjelesne snage dugim i napornim pješačenjem. Duga vožnja autom naporna je i za tijelo i za živce, ali je zato po onim divnim cestama barem ugodna. Po 6—7 metara široka cesta redovno je razdijeljena bijelom prugom u dva dijela, a ravna je kao stol. Kola jure takovom cestom bez opasnosti, tiho i bez buke, tek kod prestizanja treba malo opreznosti. Posve je razumljivo, da se je promet s automobilima mogao razviti kod tako divnih cesta. No dosta o tome, jer vi biste htjeli čuti još nešto o takovom planiranju.

Sl. 1. Slobodan »camping« u prirodi.

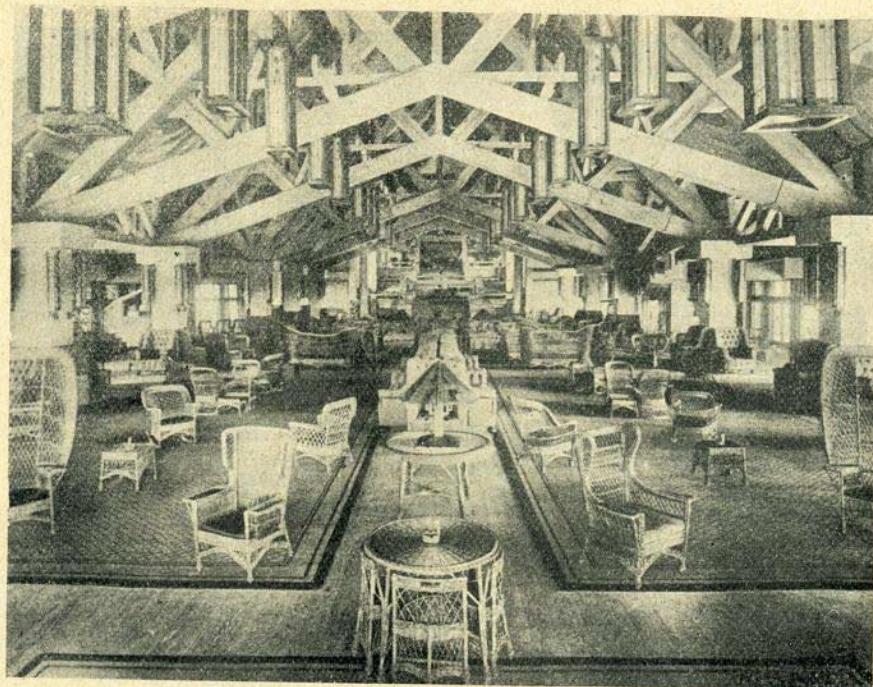
Bio sam i u planinama do visine od 4.000 metara i svuda sam mogao poći divnim cestama i ako ne posvuda asfaltovanim. Bilo je to u gorju Rocky Mountains — Stjenovitom gorju, gdje se nalazi i najveći nacionalni park Sjeverne Amerike znameniti Yellowstone. Ovaj park je posjećen godimice od preko nekoliko stotina hiljada posjetnika, pa je interesantno vidjeti, kako se odvija sav taj turistički život.

Yellowstone zaprema površinu, koliko od prilike zagrebačka oblast i na tom području nema drugog prometala do automobila.

Željeznice graditi ovdje nije dozvoljeno, jer je to zaštitni prirodni park, u kojemu nije dozvoljeno imati privatna imutka, nije dozvoljeno praviti naselja, tek toliko, koliko je potrebno za turiste. Tu se ne smije šuma krčiti, ni lov loviti. Zvjerke su slobodne kao ptice u zraku, jer najveći njihov neprijatelj — čovjek, digao je s njih svoju ruku i uzeo ih dapače u obranu.

Život putnika, kako rekoh, vrlo je zanimiv, te možemo ovdje mnogo naučiti.

Već prvi dolazak vlakom u malenu stanicu istočnoga ulaza u Park doima se putnika ugodno, kada ga svuda prijazno dočekuju. Organizacija je otpreme putnika u nutarnjost Parka sjajno provedena. Ovdje čekaju veliki žuti autobusi, a zovu ih kratko

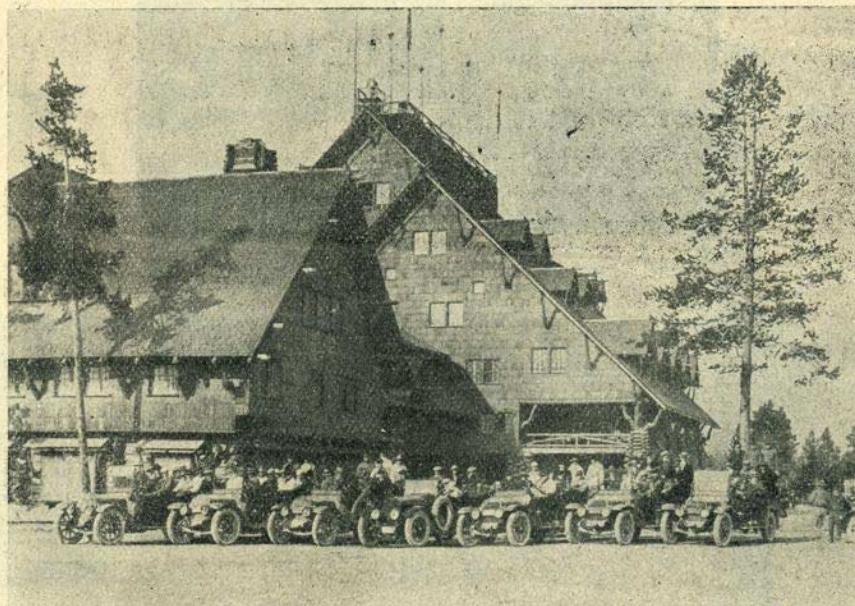

Sl. 2. Hal u jednom hotelu Yellowstone-Parka.

»Yellow« (žuti), u kojima ima udobno mesta za 12 osoba, ali samo za određenu ličnu prtljagu. Glavni aranžer poziva poimence putnike i određuje im mjesto. Sve to ide amerikanskom brzinom. Tek što zauzmeš mjesto, kovčegi su već smješteni i znak je dan za odlazak, a auto pojuri. Oni koji ostaju srdačno te pozdravljaju kao da si im već stari znanač. Prolazeći faktični ulaz u Park, gdje kontrola bilježi svaka kola i vodi evidenciju o putnicima, tu stoji neizbjježivi fotograf i snima putnike u autobusu. Kad izlazi iz parka možeš po broju dobiti odnosnu fotografiju.

Autobus juri divnim cestama i kod svake prirodne znamenitosti uz put stane kratko vrijeme. Došavši do prve postaje t. zv. logorišta ili Camp-a ide opet sve kao po loju. Dolazak je najavljen, nočišta su spremljena, dobivaš samo broj i u svojoj »drvenoj kućici« nalaziš svoj kovčeg.

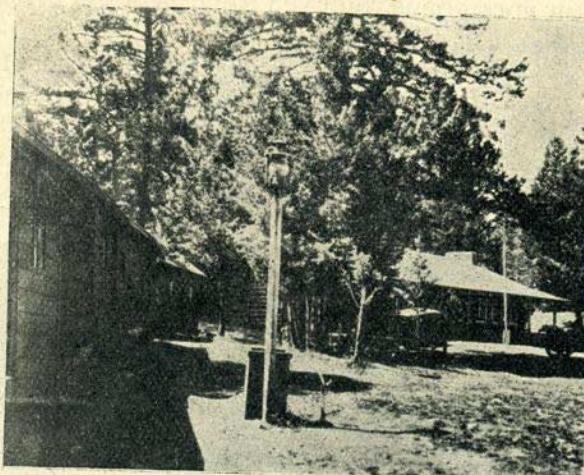
U Yellowstoneu ima tri vrste mogućih noćenja. Ima pravih hotela, koji su doduše građeni ponajviše od drva, ali su u unutarnjosti luksusno uređeni (Sl. 2.). U ove hotele idu samo bogataši, koji dolaze sa svojim automobilima. Glavna su nočišta spomenute planinarske kuće t. zv. Camp, od kojih je najveći t. zv. Old-Faith-

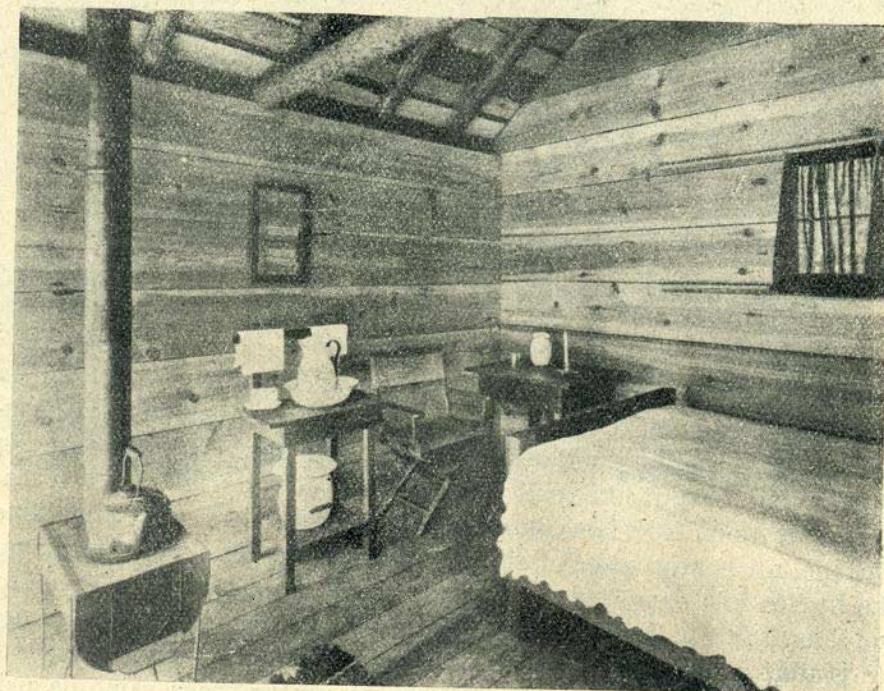
Sl. 3. Planinarska kuća Old Faithful-Camp.

ful-Camp, koji se nalazi kod najljepšeg gejzera istoga imena. Takova planinska kuća građena je iz granitnog temelja i od borovine, koje ima obilno u Parku. No ona služi samo kao restauracija i zabavište za putnike, dok putnici stanuju izvan ove kuće u malenim drvenim kućicama kao što su po prilici kod nas kupališne kabine, ali nešto veće. Na slici se vide takove drvene kućice. Svaka kućica ima samo jedan ili dva kreveta. Nasuprot je vrlo čista i udobna. (Sl. 5.). Krevet dobar, čist s dobrim gunjevima, jer su noći hladne, stol, stolac, umivaonik, mala željezna peć sa posudom za toplu vodu, sve već pripravljeno, te ujutro treba samo da priprališ i za deset minuta je toplo. Oko svakog Campa ima ih 50—100 do 200, a i mnogo više ovakovih kućica. Neke su samo do polovine od drva, dok je gornja polovica od platna (Sl. 6.). Lijepo je vidjeti ovakovo logorište od stotinu kućica jednu kraj druge u lijepoj

borovoј šumi. To je doista pravi »Camping«. Prvih dana čini se čovjeku vrlo neugodno odnosno nesigurno spavati u takovim kućicama, kada znaš, da se po šumi šeću slobodno medvjedi, a vrata

Sl. 4. Roosvelt-Camp sa drvenim kućicama.

Sl. 5. Nutrašnji uredaj planinarske kućice.

ne možeš niti da pravo izabraviš. No kasnije se priučiš, da bi mogao spavati kraj otvorenih vratiju, jer doista je ovdje sigurnost velika. Dok stanuješ u Campu i odilaziš po danu na ekskurzije

ostavljaš svoje stvari u kućici kod otvorenih vrata, ali se ne trebaš bojati, da će i dugme uzmanjkati. Jednom sam prilikom zaboravio malenu električnu lampicu, no došavši u drugi Camp nađoh ju utisnuto u omot kovčega. Posluga ju je prije odlaska našla nezapakovanu i stavila ju u posljednji čas u omot. Često samo pomislio na naše prilike, gdje bi život u ovakovim kućicama bio nemoguć. U ovima je kućicama zrak svjež, a po noći zna biti i hladno, ali pod dobrim gunjevima i pokrivačima je ugodno i zdravo. Ujutro skočiš i naložiš pećicu, a za koji čas prska vatra i toplo je. Kada odlaziš, dužnost ti je da ostaviš sve u najvećem redu, kako nađeš, iako je tu posebna послугa koja drži red i čistoću.

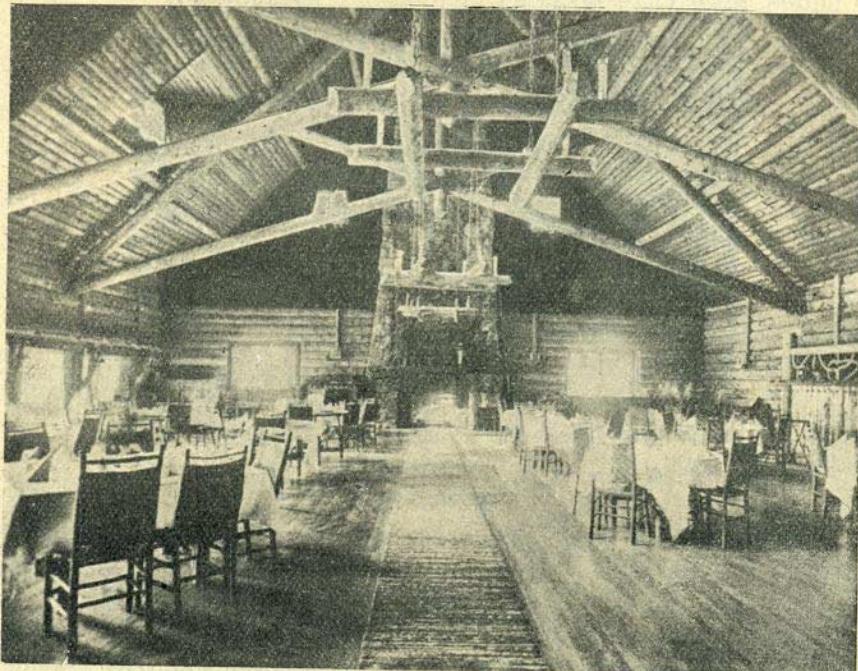
Sl. 6. Planinarske kućice odnosno šatori u Grand Canyon Camp-u.

U restauraciji i sobi za goste vrlo je veselo. Obično su dva ogromna »hala« jedan za restauraciju, a drugi za zabavu, pisanje, čitanje itd. U svakoj je ogroman kamin od granita, u kojem puca borovina uz veliki plamen. Oko kamina se pred večer sakuplja društvo, čavrlija se, čita i razmišlja motreći igru nemirna i prolazna plamena. Taj »Fire-place« omiljelo je mjestance za odmor nakon dnevnih šetnja.

U restauraciji je uzoran red i podvorba. Sve ide opet po američanski. Dobivaš broj i sigurno mjesto i netom si sjeo već nose jelo. Podvorba u tim Campima u rukama je studenata i studentica. Studenti koledža i univerziteta dolaze po ljeti ovamo, rade kao nosači, dvoritelji, kuhari, sluge, a studentice kao konobarice, te zaslužuju toliko, da mogu godinu dalje studirati na univerzitetu. U Americi nije sramota raditi, a nema ni strukovnih organizacija, koje bi kome prečile kakav rad, jer vlada i u radu sloboda. Naš šofer čitavo vrijeme bijaše jedan medicinar. Kako već rekoh ovdje je upravo sva послугa u rukama studenata. Nema tamo stipendija, već tko radi taj zasluži, a taj može da i napreduje i stu-

dira. Ima u tome načinu života nešta korisna, no ima i štetno, jer se mnogo energije utroši na štetu intelekta. Duh koji radi treba i odmora. Naravno, da svaki putnik poštuje ovu poslugu, a jao onome, tko bi se ogriješio o takt prema studentici, koja je u položaju konobarice. Amerikanci su osobito učtivi, a naročito prema krasnom spolu.

Svi su pako osobito prijazni. Svuda gosta čekaju prijazno i sa osobitom srdačnošću i sa značajnim smiješkom. Amerikanac je ponosan na svoj tzv. »always smiling«, uvijek srdačno smješeći, te se u njihovoj sredini doista i ugodno osjećaš.

Sl. 7. Velika blagovaona sa ogromnim kaminom u planinarskoj kući Old Faithful-Camp.

Alkohola u tim planinarskim kućama nema. Tu je »prohibition«, kao u čitavim Udruženim Državama. No ipak je sve veselo. Poslije večere, odnosno dinera, počinje značajna zabava. Prije svega po koja solo točka od domaćih studenata ili od putnika, a zatim zajedničko pjevanje. Svatko dobije knjigu Yellowstonskih pjesama. Pjevač, koji vodi, pjeva uz glasovir jednu strofu, a nakon toga svi zajedno u koru pjevaju da sve ori. I sâm sam već treću večer zajedno s njima pjevao i još danas mi pojedine melodije zuje po glavi. Točno u 9 sati pjeva se pjesma »Good night«, t. j. »Laku noć«, putnici se razilaze, a djelomično ostaju i nastave svoj obligatni »dancing« do deset sati — no tada doista sve utihne, a putnici se povuku u svoje kućice.

Lijep je taj život u tim planinarskim kućicama, taj »camping«. Po danu uživaš u ljepotama, osobitostima i čudesima prirode, a na večer dočeka te »smiling« intimnosti i slatki odmor. — Bijahu to doista divni dani.

No nije tako bilo samo u Yellowstoneu. Uz male promjene isti se planinarski život opetovao i u alpskim visinama ispod Longs-Peak-a (14.255 stopa) u Parku Rocky Mountains. I tu smo stanovali u kućicama iste vrste, no ovdje je svaka imala svoje ime po jednoj ptici. Moja se je zvala »Robin« (crvendač). Bit će dakle da je to sistem. Kada sam pitao, koji je tome razlog, da je stanovanje udešeno u kućicama, a ne u jednoj kući, nisam dobio pravog odgovora. No bit će glavni razlog opasnost požara, jer ako se požar porodi, ipak teže nastrada čitavo naselje, kako to inače u zajedničkim planinarskim kućama biva. Preko zime pokućtvu se sve spremi, a i kućice najvećim dijelom rastave, te ih onda u ljeti opet postave.

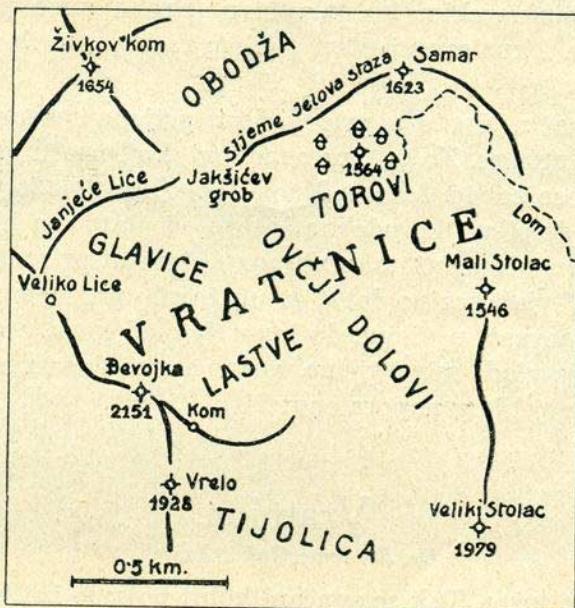
Treći način života u prirodi jest prije spomenuti slobodni slobodni »camping«. No to čine samo oni, koji imaju vlastite automobile, te nose sobom šatore. Mnoge porodice dolaze u više automobila i grade si velike udobne šatore od platna, u kojima žive i po koji tjedan uživajući tako potpunu slobodu prirode. Hoćemo li i mi ikad doživjeti sretno doba, da uprtnjaču predamo motoru, koji koji će nas povesti u visine do logorišta, od koga ćemo lahko do vrhunca, gdje vlada mir i tišina, gdje nam se duša može odmoriti, a tijelo i bez velikog napora osvježiti.

Vratnice.

Dr. Branimir Gušić, Zagreb.

Rano je jutro. Tek se sunčani kolut pojavio iza tamnih greda Maglićevih, pa se zlato obilno razlijeva prostranom planinom. Zlatne su bujne bukove krošnje na ivici šume, zlatom odsijeva izvjetrena šindra na krovovima niskih brvnara čobanskih, trepti zlato u rosnoj travi i obilnom cvijeću po svim dolovima i uvalama. Drhti svjež uzduh u čistome suncu, talasa se krajinom zelena paša, mori je želja, da se poda nježnim koracima svilorunih ovaca, teškom topotu gojnih volova, junačkoj treći nesedlanih mlađih konja. Doista se iz katunskih ograda javlja nestrpljivo rzanje, bleka i meket gladne stoke. Što su jutroske čobani pozaspali, te ih je pretekao bijeli dan? Toplo će sunce za čas ispititi hladnu rosu, pa će stoka bježati na visoke lastve i sniježne namete, da traži svjež zalogaj, a čobančad će se ljuto izmoriti trčeći za njom.

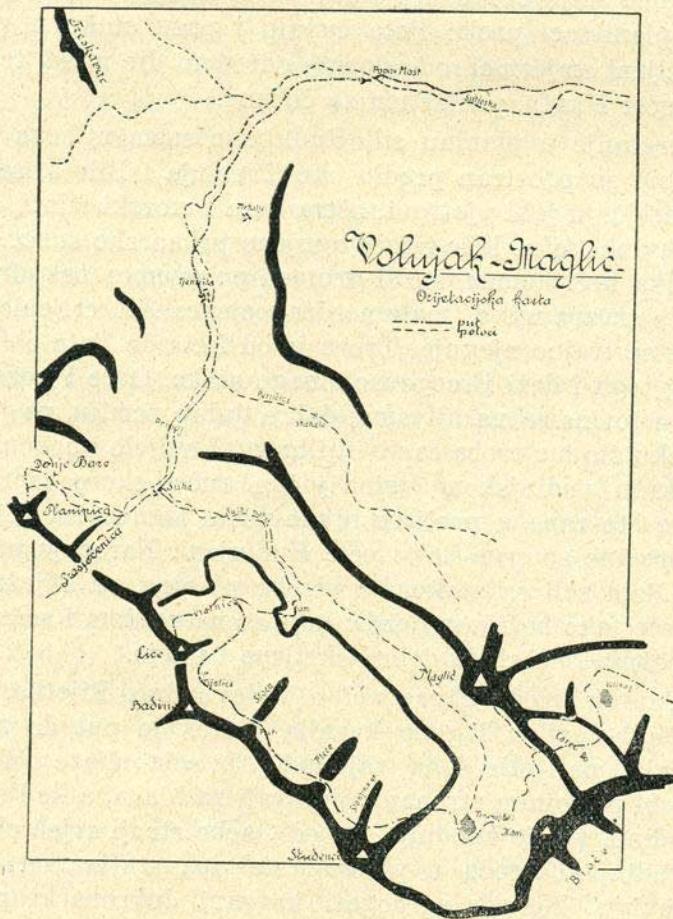
Nego već veselo laju psi, na vratima škriplju baglame, is-pada starješina. Budi planinku, viće na momke. Redom otvara ograde, pa se začas katunom prosiplju gusta krda. Pastiri snenih očiju i neumivenih obraza dijele stada, svak svoje goni već kuda mu je red: goveda uz rub šume, ovce u najsočnije dolove, koze se ustrčale na vrletne proplanke, a konje odvodi sam starješina. Uz kolibe ostaju na popasu tek muzare, čekajući da ih planinka pomuze. Čitavom se planinom razligeže zov čobana, ozivanje različite stoke, udaranje lučea i zvon bronze o grlu ovna prevodnika. A nad svom tom živom vedrom radosti koči se silna trupina planinska, hladna i bijela, razuđena strmim visovima i oštrim rasjelinama punim sniježnih nameta. To je Volujak, tvrd i težak kameni div.

Planina Vratnica u Volujaku, crtao ing. D. Mandl.

Na Vratnicama smo u najzapadnijem dijelu dugačkoga Volujaka, na planini, kuda bilečki Rudinjani izgone preko ljeta sa blagom. Između glavnoga gorskog bila, u kom se izdižu vrhovi Đevojke, Lica i Koma i suprotne niže kose, sa Sljemenom, Jelovom Stazom i Samarom, prostrli se široki Ovčji dolovi, otvoreni prema dolini Suškoga potoka. Nekad, kad je sav Volujak bio sapet golemim ledenjacima, te su dolove izdubli kruti sniježni usovi, što su se rušili sa strmih osojnih strana najviših vrhova. Brežuljkaste morene, ostaci ledenjaka, ispunjavaju danas svu uvalu, šire se niz dolove, a najveća od njih zatvara kotlinasti glečerski

cirk Tijolice, gdje duboko pod strmom stijenom jako studeno vrelo napominje početak nekadanjega ledenjaka. S onu stranu Ovčjih dolova kose su sve strmije, dok ne izbija stijenje i najzad posve visoke kamene glavice najviših vrhova: Janjeće Lice, Devojka i Kom. Dugi bijeli jezici, strma kamenita točila, spuštaju se s ovih vrhova duboko u zelene proplanke, ali se sitna trava

trudi, da svlada kamen, pa tu i tamo, visoko u komovima, malene lastve čuvaju dugo u ljeto svu raskoš cvjetne paše. No čvršće od trave sapinje goli kamen gusta neprohodna kleka, kiti ga tamnim džbunom, usrdno ga štiti od ljetne žari i noćnih mrazova. Katunske su pak kolibe sve na sjevernom obronku Ovčjih dolova, upravo uz rub šume, na mjestu od davnine zvanom Torovi. Šuma ih zaklanja od jakih sjevernih vjetrova, naročito od zimske bure, jer njen silni zamah odnosi sve, što nije žilavo sraslo s tlom.

Vratnice su planina Andelića iz Zavoda, jakog i veoma uglednog brastva iz Bilećkih Rudina. Između Andelića stalno

su birani općinski knezovi, pa i tu u planini riječ vodi starješina, Novica Andelić, kršan i stasit čovjek, ponosnog držanja i oštrogog oka. On raspolaže poslom u planini, naređuje mlađima što im je raditi, a svemu se tom hoće čvrste ruke, ta na Vratnicama ima što sitne što krupne stoke po više tisuća grla. No sav taj ajvan nije posjed ove nekolicine, što su izdigli u planinu, nego sve se oske porodice šalju stoku u planinu zajednički, u smjesu. Za uzvrat, što planištaci preko ljeta čuvaju i pasu stoku u planini, daju im seljani smjesnici od starine određeni dio mrsa, te sô za stoku, a šećer i kafu, poslasticu za čobane.

Na kretanje u planinu sili Rudinjane sama njihova postojbina. Rudine su prostran predio oko Trebinja i Bileća, sam goli krš, što ga bičuju jaki vjetrovi: oštra bura i morski šiloci, a spiru ga silne ekvinocijalne kiše i žeže ognjeno primorsko sunce. Marna ljudska ruka krči kamen, snosi grumen po grumen oskudne zemlje, pa tako stvara njive, male no dragocjene. Ali erlenica rada tek kad je se trajno njeguje. Treba je od ljeta do ljeta obilno dубити, zbog toga i drži Ercegovac mnogo stoke. Ovce i koze, boračeći zimi u torinama na njivama, dobro dubre zemlju, pa još pružaju čovjeku što mu treba za život i hranu i odijelo i obuću. Ali na pustomu kršu rudinjskom ljetno južno sunce skoro isprljji ono malo trave što rano u proljeće nikne među kamenjem. Trava se osuši, a brežine se crne kako vele Rudinjani. Narod je primoran da preko ljeta seli sa stokom u visoke planine, na svježu ariju, gdje ne peče tako božija zvijezda, gdje se na velikim i sočnim planinskim pašnjacima stada dobro okrijepe i ugoje.

U planinu kreću Ercegovci o Vidovu dne. Rijetko, tek za veoma kišnih godina izgone kasnije. Dalek je put do njihovih planina, četiri pa i više dana traje izdig. Iz sela odlaze obično pod noć, kako bi prisojnim stranama putovali za hлада, a kad stižu na Bijelu Rudinu, već je ugodnije, jer od Gacke struji svjež planinski uzduh. Rudinjani kreću u planinu stalnim, starim, od davnine istim putevima. Nekada su bogati karvani dubrovački prolazili tim putevima u unutrašnjost Balkana, a drinjačke su kiridžije pod vodstvom svojih kramara prenosile robu fočanskih trgovaca u Dubrovnik. Davno je već trgovina zanemarila te puteve, opustjeli su hanovi u Tjentištima, Čemernom, Čepelici i na Carini i samo su još Rudinjani, koji i danas tuda prtljavaju u planinu.

Najteže je dok stoka pređe preko Gacke, jer se tamo goni između samih njiva, a usjevi su u doba izdiga još vrlo mladi. No nije lako ni uza Sutjesku u Prosječenici. Uzana staza probija se između greda i duboke bujice, pa treba oštro paziti, da se koje jagnje ili jarić ne omakne niza stranu, jer bi se začas razbilo o

litice, ili bi ga nestalo u dubokom viru. A kad nakon snjegopadnih zima, za kišnih proljeća, snijeg naglo kopni, pa nabujala Sutjeska odnosi sve mostove i brvi, tada u junu, kad prtljavu sa stadom, čobani muku muče, dok sa svim blagom ne predu preko čudljive brzice. Polaganim hodom, jer stoka napreduje sve pasući, uspinje se uza strmi Lom nad Suškim potokom, i konačno dohvaćaju granicu šume i dosižu na volujačke pašnjake.

Proljećem, kad cvijet preplavi široke gorske uvale, ovdje u neobuzданoj slobodi pasu brojna stada divokoza. Ali kad zaori prvi poklič pastira, plaha divljač bježi u nadalje i najstrmije komove na južnoj strani Volujaka i ne dolazi na dohvati pušci hitroga lovca.

Kako ljudi stižu na planinu, bez odmora hvataju poso u ruke. Gladnu stoku odbiju na pašu, odrasliji popravljaju stanove, jer je visok snijeg zimus provalio mnogo šljeme i oštetio gdjekoje krilo na kolibama, momci donose u biljcima snijeg iz snježanice i trpaju ga u korita, da se što prije otopi za piće, a žene istovaruju samare, snose prtljac u kolibu i zapretaju vatrnu. Još neko vrijeme nakon dolaska nema mira. Treba sve dobro udesiti, ta planina im je dom od sada pa sve do jeseni.

U avgustu, kad po vrhovima padnu prvi snijegovi počinju pianištaci da misle na zdig¹)! Tada o Gospodinu danu izađu iz Rudina ljudi, da pomognu stjerati stoku, a planina opusti i zanijemi. Nema više smijeha veselih čobanica, ne odjekuje više vesak lučca ni blejanje stada, samo divojarac pase po visokim lastvama posljednju jesensku pašu, a koji vuk ili medvjed šnjuva po katu-nima ne bi li i on štogod našao za se. Debeli snijeg zamete sve neravnosti, pokrije stočarske kolibe pod svoj plasti, a planinom zavladaju zima i strašni zimski vihori, pred kojima se sve živo sklanja u svoje brloge.

Uza sve teškoće, na planini je život vrlo veseo. Od zore do kasno u noć sva planina ozvanja cikom, šalom i veseljem. Jaganci prolaze zelenim proplancima i sivim točilima sve jedan za drugim kao zrnca na derdanu, čobanče stupa posljednje, prstima prebjire na dvojnicama, ne bi li izmamio iz njih što sladi napjev, kako mu ga srce kazuje. Na drugom humku sjedi družba momaka, razgovaraju, a sve kao nehotno pogledaju na čobanče, a ženska se pjesma ori po svim dolovima.

Tek planinka nema kad da misli na igru. Boravi povazdan u kolibi ili oko nje, brinući se za družinu i red kod ognjišta, a u mljekaru, u onom dijelu kolibe odijeljenu od ognjišta, gdje se spremi mlijeko, sir i ostali smok, tu je i onako sama ona gospo-

¹⁾ zdig = silazak sa stokom s planine u selo, a izdig polazak u planinu.

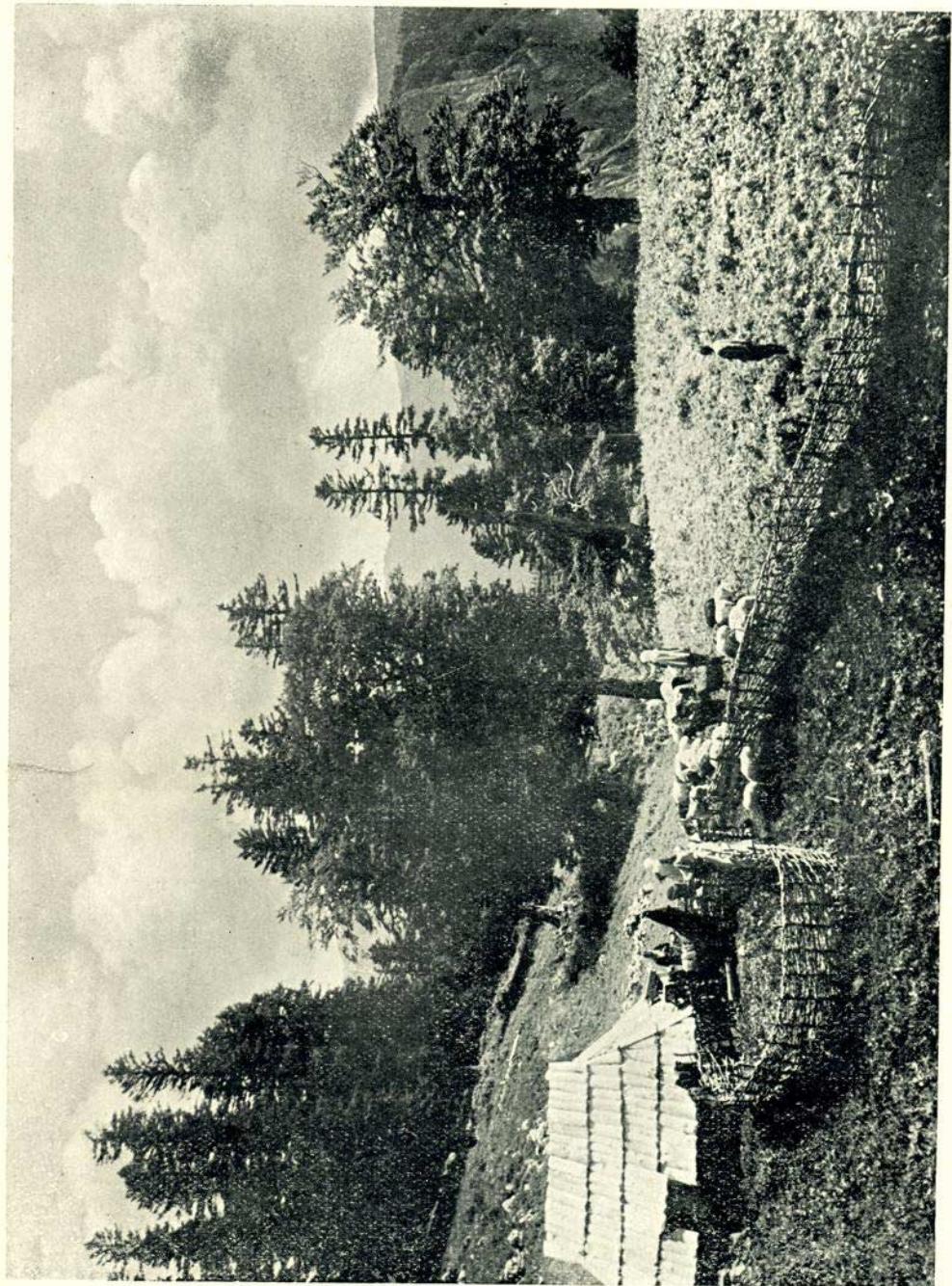
daricom. Pa u kojoj je kolibi vrijedna planinka, mljekar miriši čistoćom i slasnom hranom. Bijele se drveni škipi, poredani na policama, na razlivenom se mlijeku hvata tusti kajmak, vri mladi sir u mjehovima, pun kotao urde čeka da je ižmu čvrste planinckine ruke, a ni surutka ne će proći po zlu, ispit će je žedni ovčarski psi, kad se u sumrak vrate sa stadom.

Sunce je već dobrano poodskočilo, prošo je popas, pa su i onu stoku, što je jutroske zaostala kod ograda, čobani izjavili na dalnje pašnjake. Odanle, iz daljine, od strmih strana, dopire jeka glasova, dok oko kolibe na katunima vlada tišina. Pred kolibu iznijela je planinka sva čebeta, da ih sunce progrije. Nekoliko se koka šepiri oholo, što su i one u planini, ta njih su amo konji iznijeli u sepetu. Ali opet vole one da se čedno drže kolibe i skuta planinkinog, jer visoko u komovima klikće ptica grabilica. Lagano se u borovom koritu na strehi kolibe topi srebrna sniježna gruda. Bit će dosta čiste, pitke vode za svu čeljad.

Uz ograde sočan je korov porasao na masnoj crnici, rastvrio svoje bujno lišće, ispružio prema suncu mlađe vriježe, a sunce se ogledava u njegovim krupnim štitastim cvjetovima. Šarene lepirice sjedaju na cvijet, pa opet odlijeću, rvajući se s tihim lahorom, što jedva čujno struji od vrhunca. Tamo u gredama mora da je jači vjetar. Nad bijelo se stijenje naglo ispinju s juga silni oblaci. Raskošni su, sjajni, prezasićeni suncem, njegovim sjajem i njegovom toplinom. Kao da svu snagu sunčevu upijaju u se, spremni da plodan blagoslov prospu širokom zemljom. Bujna će paša šiknuti još bujnijom, bogata će planina osvanuti još bogatijom i ponosnijom u svom krasu. I sve je sretno u taj mah: sretni su i oni sitni domovi duboko u Suhoj i ove čedne brvnare čobanske, sretne su silne stoljetne bukve i golemi tamni borovi, sretni cvjetni dolovi Vratnički, sretno daleko obzorje, što u žarkom podnevnu lebdi kao modri san.

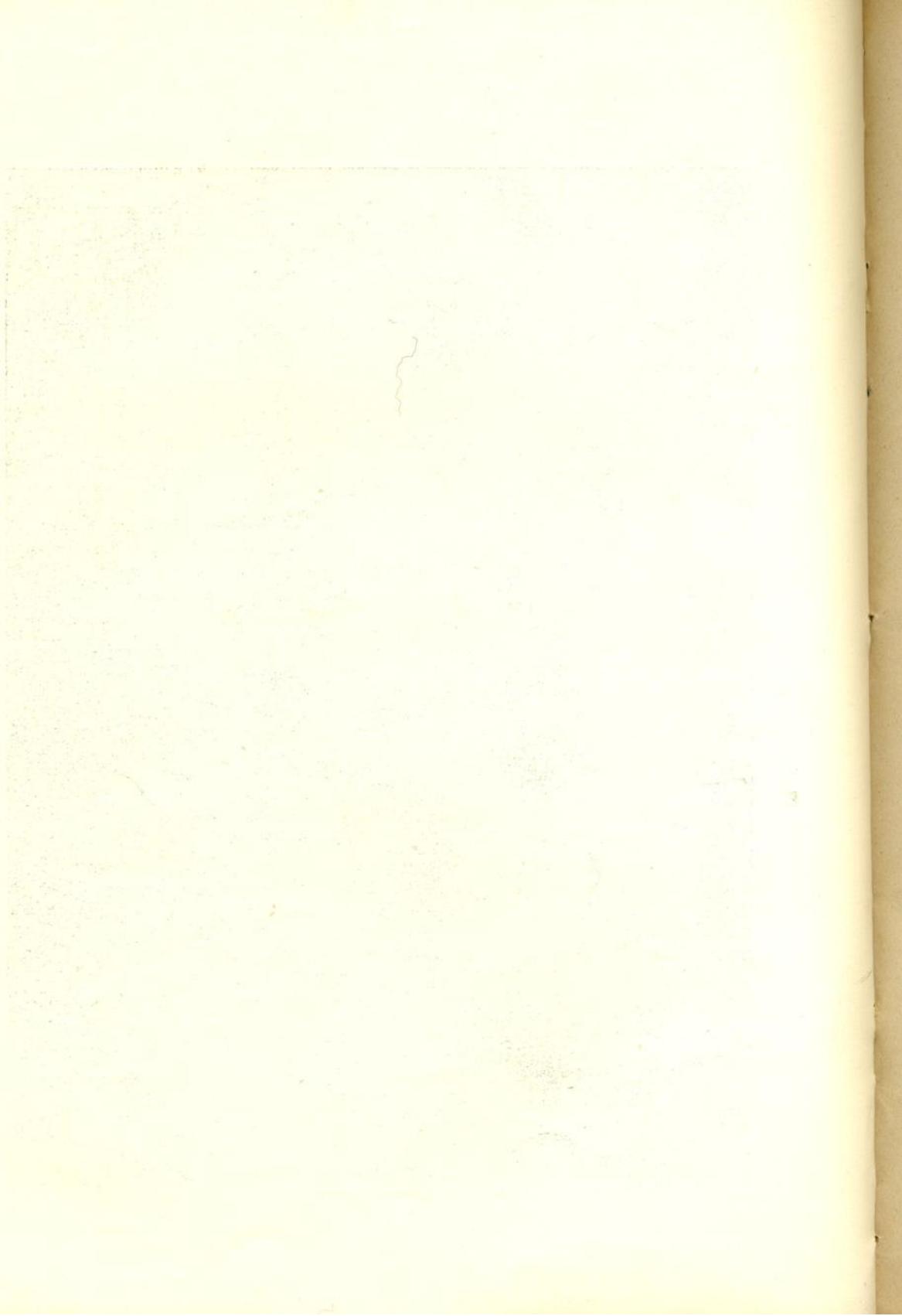
Bog je položio ruke nad ljetnom krajinom. — — —

Tek kad se sunce počinje sklanjatiiza visokoga Lica, paduge sjene naviještaju prvi mrak, tek tada vraćaju čobani svoja stada natrag na katune. Prvi dolaze na kolibu volovi sami. Oni i onako nijesu pasli daleko od torova, a kako se u gustu šumu najprije uvlači tama, vraćaju se s čitavom svojom družbom do ograda i nestrpljivo muču izgledajući planinku. No već se stoka javlja sa svih strana: u bezbrojnom nizu pridolaze ovce polagano, lijene od sitosti, širokih bokova i napetih vimena, pa i koze, svagda nestrpljive, sad su mirnije, kao da su se ipak umorile, skačući do mile volje vrletnim kršem. Samo su psi neumorni, tjerajući neposlušnu mlad u krda.

Katuni na Vratnicama.

Foto: D. Paulić

Kad se sva stoka skupila, otvara planinka ogradu, sjeda na strugu i počinje musti. Kravljajuču drži koljenima, a rukama dohvaca ovce, sve jednu po jednu, kako joj ih izbire domaćin, koji i sam stoji do struge. On zove svaku ovcu po imenu, broji ih, udarajući prutićem po njihovim ostriženim, gojnim bedrima. Uza strugu svakoga katuna sakupile se koze i ovce, čobani odjeljuju mlad i ovnove od muzara, ozvanja planinom skladna glazba sva-kojakih bronza i zvonaca, tankih i visokih srebrna glasa, i ozbiljnih dubokih kao napukla mjed.

Ispod planinkinih spretnih prstiju prostrujalo je iz prepunih vimena toplo vrelo, zvučno pršti bijeli mlaz u muzlicu punu pjenušavoga gustoga mlijeka, masnog i mirisnog, obilno se toči živa snaga, krepka hrana malu i veliku. Djevojke odnose pune kravljaje u kolibu, a dodavaju prazne planinki, čije ruke ne staju prije dok i posljednja ovčica nije pristala uza strugu.

Pada tama. Momci spreme mlad u kotac, u obližnju staru na po urušenu kolibu, a preostalu stoku utjeraju u tor, pregledavaju nije li gdjegod pleter razbijen, da se ne bi kuda krvopija vuk mogao ušuljati, pa se jedan za drugim izgube u kolibi. Još starješina obada, amo tamo dvorom, vikne riješ psima čuvarima, pa i on ode na počinak.

Naše slike.

Naše slike u prilogu prikazuju nam okoliše dvaju zanimivih planina našega krša na jugu naše države Maglića i Vratnice. Vratnice su središnji sastavni dio planine Volujske između glavnoga gorskoga bila s najvišim vrhom Devojka 2151 m. i suprotne niže kose sastavljene od vrhova Sljeme, Samari i Jelova Staza. Podno ovih potonjih vrhova nalaze katuni ili stanovi naših kršnih hercegovaca koji o Vidovu dogone svoj hajvan s pustih i sašušenih dolinskih krajeva na sočne i bujne košanice vratničke. Običaji i narodni život na tim katunima vjerno je prikazan u narodnom jeziku u članku ovoga broja »Vratnice«, a na našoj slici vidimo takvi jedan katun sa oborom za ovce, a pred tim se širi sočna i cvjetna košanica. Krajevi su to puni prirodnih krasota i divlje gotovo netaknute romantike, samo rijetko kada zalazi noga plninara, a jedini su njeni stalni posjetnici kršni Bilečani za vrijeme ljetnih mjeseci, jer zima je tamo strašna i opasna. Druga slika prikazuje nam pogled na Mglić pljinu 2390 m. čiji greben teče paralelno s onim Volujaka, a u biti je i sličan jedan drugome. Slike je snimio poznati planinarski amater D. Paulić.

DRUŠTVENE VIJESTI.

† PROF. NIKOLA BIĆANIĆ. Na 3. ožujka o. g. preminuo je u 57 god. života Nikola Bićanić, profesor u m.

Pokojnik bijaše jedan od onih rijetkih naših planinara, koji je obišao gotovo sve planine u Hrvatskoj, Sloveniji, Dalmaciji te Bosni i Hercegovini. — Ljubeći svoju hrvatsku domovinu i njene prirodne krasote vrhu svega, nastojao je istu ljubav prenijeti i u srca povjerene mu mladosti, pa tako imamo danas mnoge vrsne planinare — bivše djake prof. Bićanića. I ako po naravi tih i skroman, susrećemo ga kod svakog narodno-prosvjetnog posla: bilo to kod osnivanja hrvatske čitaonice i sokola, bilo pjevačkog ili planinarskog društva. Kao čovjek pleme-nita sreća, pomagao je siromašne a vrijedne djake, brineći se, da to isto čine i pri-jatelji mu, te je svagdje, gdje god je službovao ostavio najljepše uspomene.

Dne 5. ožujka o. g. obavljen je sprovod pok. Bićanića, kojemu su sudje-lovali mnogobrojni prijatelji i štovatelji sviju zvanja. Naročito su zapaženi matu-ranti i maturantice učiteljske škole u Čakovcu, gdje je pokojnik vršio svoju zadnju profesorsku službu, i gdje je izabran predsjednikom novo osnovane podružnice H. P. D. »Železna gora«. Na grobu oprostio s pokojnikom g. dr. Cividini, ravnatelj učiteljske škole u Čakovcu dirljivim govorom, dok su maturanti i maturantice iste škole, otpjevali vrlo skladno i čuvstveno tužaljku pod ravnanjem g. prof. Slogara.

U pokojniku — kojemu su zadnji izleti bili na Biokovo i Triglav — gubi H. P. D. požrtvovnog druga i suradnika, te će ga kao takovog zadržati u trajnoj uspomeni. Slava mu i neka mirno počiva pod dragom našom Medvednicom!

SVEČANO OTVORENJE NOVO SAGRADJENE PLANINARSKE KUĆE NA BIJELIM STIJENAMA obavit će se svečanim načinom na Duhove 27. VI. 1928. g. te se očekuje, da će ova svečana zgoda okupiti sve što osjeća iskreno planinarski, jer je to jedan vrlo značajan dan u historiji hrvatskog planinarstva i vidljiv dokaz produktivnog rada Hrvatskog planinarskog društva. Detaljan pro-gram ove svečanosti objavit će se putem novina. Putna blagajna H. P. D. zaklju-čila je, da s obzirom na ovu svečanost plaća svojim članovima polovicu troškova za vožnju tamo i natrag.

PLANINARSKA LITERATURA. — U društvenoj poslovniči Ilica 37 mogu članovi nabaviti razna društvena izdanja, uz vrlo povoljne cijene kao razne vo-diće: na Medvednici, po Plitvičkim jezerima (snižena cijena) po Gorskem Kotaru i t. d. Osim toga stoji članovima na raspolaganju društvena knjižnica sa vrlo li-jeplim i poučnim planinarskim štivom. — Umoljavamo naše članove i prijatelje društva, da nam za popunjeno naše knjižnice ustupi svoje stare pročitane knjige, a osobito stare brojeve Hrvatskog Planinara od 1901.—1910. god. — Dosta je ja-viti dopisnicom, pa će se društveni podvornik poslati u kuću.

IZ FOTO-SEKCIJE H. P. D. — Na poziv uprave Zagrebačkog Zbora izlo-žila je naša sekcija prilikom proljetnog sajma od 29. IV.—6. V. 1928. jednu se-riju prekrasno izradjenih i vrlo ukusno opremljenih najnovijih planinarskih moti-va kao i nekoliko starih uspomena iz davne planinarske prošlosti, koje su se osobito svidile. Krasan arangement izloženih slika i vrlo praktična i ukusna oprema istih, dokazala je, profinjeni i istančani ukus aranžera ove izložbe pročel-nika foto-sekcije g. Antuna Stijasnia i njegovih suradnika tajnika foto-sekcije Ing. g. Kaneta i g. Hitzhalera. Propagiranje planinarstva priredjivanjem ova-kivih izložaba najbolje uspijeva te se zato priredbe ovakove vrsti same sobom preporučuju.

IZ PUTNE BLAGAJNE H. P. D. — Prema odborskem zaključku priredit će putna blagajna za svoje članove u mjesecima svibnju i lipnju više vrlo lijepih i zanimivih izleta za koje će snositi 50% troška za željezničku vožnju III. razred tamo i natrag. Izmedju ostalih: 13. V. tg. na Ravnu Goru i Trakoščan. — Sastanak zagorskih podružnica. — 27. i 28. V. Dušovi — na Bijele Stjene svećano otvorene planinarske kuće i t. d., sve pobliže objavit će se u novinama. — Osim toga priređuje putna blagajna u nedjelju dne 3. lipnja opće poznatu omiljelu ljetnu vrtnu zabavu kod »Mlinarice« uz ugodnu zabavu, pjesmu i glazbu bit će i šaljiva luka sreće i izvrstan buffet i poznato dobra vina.

ČLANARINA ZA GOD. 1928. GOD. — Umoljavamo članove, koji još nisu dospjeli uplatiti članarinu za 1928. god., da istu čim prije uplate u društvenoj poslovniči, Ilica 37, dvorište lijevo, od 8—12 i od 17—20 sati svaki dan osim nedjelje. Članovi izvan Zagreba mogu istu poslati poštem. Ujedno pozivamo sve naše podružnice, da dužni doprinos čim prije pošalju radi obračuna i sastava proračuna za glavnu skupštinu.

Članarina za 1928. god. ostaje nepromijenjena a plaćaju:

a) Stari redoviti članovi: Članarina Din. 25.—. Doprinos za gradnju kuća i skloništa Din. 5.—. Ukupno Din. 30.—.

b) Stari član dak: članarina Din. 12.50. — Doprinos za gradnju kuća i skloništa Din. 5.—. Ukupno Din. 17.50.

c) Novi član: Upisnina Din. 15.—. Članarina Din. 25.—. Doprinos za gradnju kuća i skloništa Din. 5.—. Iskaznica Din. 5.— i Pravilnik Din. 2.—. Ukupno Din. 52.—.

d) Novi član dak: Upisnina Din. 5.—. Članarina Din. 12.50. Doprinos za gradnju kuća i skloništa Din. 5.—. Iskaznica Din. 5.—. Pravilnik Din. 2.—. Ukupno Din. 29.50.

Osim toga se preporuča da si svaki član nabavi društveni znak, veliki Din. 20 mali za zapučak Din. 15.—.

Preplatite se na naše jedino ilustrovano planinarsko stručno glasilo »Hrvatski Planinar«, koji izlazi deset puta na godinu u vrlo ukusnoj opremi i sa vrlo interesantnim i poučnim štivom. Godišnja preplata: za članove Din. 50.—
za nečlanove Din. 60.—
za dake Din. 40.—
pojedini broj Din. 5.—

PREDAVANJA: Direktor Gjuro Szabo »Planinarstvo i stari gradovi« 25. IV. i 2. V. u predavaoni kemičkog laboratorija. — 21. IV. prof. Vladimir Stahuljak u Sisku. — 29. III. Dr. Horvat u Križevcima, — 23. IV. Dr. Vouk u Karlovcu »Yellowston«, — 3. V. Dr. Vouk u Ljubljani »Yellowston«.

PROMETNA UPRAVA VICINALNE ŽELJEZNICE ZAGREB—SAMOBOR D. D. uvrstila je i ove godine počam od 1. maja planinarski vlak koji odlazi svake nedelje i blagdana u 6.20 iz Zagreba, a ticati će samo Susedgrad i stići u Samobor u 7.19. Bude li koja grupa gg. planinara željela, da vlak stane u Sv. Nedelji, potrebno je to pravodobno prijaviti gosp. šefu stanice u Zagrebu ili vlakvodji. Posljednji vlak iz Samobora u Zagreb kreće u 21.40, Preporučujemo našim planinarama da se ovim vlakom koriste i posjećujući čim više Samoborsko gorje.

GODISNJE SKUPŠTINE PODRUŽNICA H. P. D.

1) PODRUŽNICA »BJELAŠNICA« u Sarajevu održala je svoju V. redovitu glavnu godišnju skupštinu u četvrtak dne 26. siječnja 1928. god. Broji 2 utemeljitelja i 74 redovita člana. Prihodi u poslovnoj godini 3446 Din. a rashodi 2793 Din. Ostatak 653 Dinara. Novi odbor izabran je kako slijedi: predsjednik g. Dr.

Josip Fleger, liječnik, tajnik g. Ivan Rengjeo, profesor, blagajnik g. Anta Martinović, profesor. Odbornici: gg. Dr. Milan Martinović sudac, Dr. Ante Raguc, liječnik. Revizori: gg. Dr. Vjekoslav Košak, Dr. Dragan Turković i Ilija Dizdarević.

2) PODRUŽNICA »SNJEŽNIK« u Krasici održala je svoju redovitu glavnu godišnju skupštinu u nedjelju dne 19. II. 1928. g. Broj članova ostao je isti, a i dosadanji odbor ostaje nepromjenjen.

3) PODRUŽNICA »MOSOR« u Splitu održala je svoju III. redovitu glavnu godišnju skupštinu u četvrtak dne 29. III. 1928. g. Broj članova znatno je porastao tako, da danas podružnica broji 300 redovitih članova, pa prema broju članstva i prema svome ozbilnjom i agilnom radu spada, — i ako najmladja, u red prvih naših podružnica. U prošloj godini priredila je sa svojim članovima 31 izlet po Dalmaciji, Lici, Gorskem Kotaru i Bosni. Unutarnja organizacija i društvenost uzorno je uredjena te može poslužiti kao primjer ostalim podružnicama. Akcija za gradnju planinarske kuće na Mosoru povoljno napreduje te je za tu svrhu sabran već lijep kapital uz potporu svih društvenih, općinskih, oblasnih i državnih fak-tora što je hvale vrijedno. Novi odbor izabran je i konstituiran ovako: predsjednik: prof. Umberto Girometta, I. podpredsjednik: gdja. Vinka Bulić, II. podpredsjednik: g. Dr. Ivan Rubić, I. tajnik: g. Albert Seitz, II. tajnik g. Zvonimir Roje, blagajnik: g. Marijan Berić. Odbornici: gg. Ljubica Varenina, Panta Krekić i ing. Erald Marki. Izletna sekcija: g. Rudolf Marki. Prosvjetna sekcija: g. Dr. Ante Ercegović. Šumska sekcija: g. Ing. Igo Alaš. Foto-sekcija: g. Kap. Ivo Gatin. Markaciona sekcija: g. Frano M. Maroević. Gradjevna sekcija: g. Ing. Frano Baučić, Dr. Smiljana Mikačić, Nikola Zelić, Panta Krekić, Ing. Erald Marki i Dr. Silvestar Giunio. Osim toga uveden je i zabavni odbor u koji su birani: gg. kapetan Ivo Gatin, Danica Rosić i Mirko Machiedo. Nadzorni Odbor: gg. Šime Ivanko, Mirko Machiedo i Zdenko Šiler.

4) PODRUŽNICA »RAVNA GORA« u Varaždinu održala je svoju redovitu glavnu godišnju skupštinu u nedjelju dne 1. aprila 1928. godine. Rad prošle godine bio je osobito zadovoljavajući te je medju ostalim i ovdje započeta akcija za gradnju planinarske kuće na Ravnoj gori za koju je i zemljiste poklonio grof. Josip Bombelles i osnovan fond od 5000 Din. Podružnica je uza sve to iz svojih skromnih sredstava dopitala 500 Din. za gradnju planinarske kuće na »Mosoru« i 1000 Din. za gradnju piramide na Ivančici. Novi odbor izabran je i konstituiran ovako: predsjednik g. Krešimir Filić, tajnik: g. Ivo Milčetić, blagajnik: g. Albert Lieberman. Odbornici: gg. Elza Ljubić i Rudolf Kleinberger. Nadzorni Odbor: gg. Rudolf Hršak, Ivan Milković i Dragan Grims.

5) PODRUŽNICA »ZRIN« u Petrinji održala je svoju redovitu glavnu godišnju skupštinu u nedjelju dne 1. aprila 1928. g. Broj članova ostao je isti, rad dosta agilan. U odbor birani su ponovno slijedeća gg.: predsjednik: g. Gabrijel Toplak, sud. vijećnik, tajnik: g. Matija Filjak, učitelj vježbaonice, blagajnik: g. Ivan Valenta, činovnik. Odbornici gg. Ivan Pejaković i Nada Kestler. Nadzorni Odbor: gg. Bogomil Stojanić, gradski nadsvjetnik, Matej Mesarić, profesor gimnazije, Franjo Sonček, činovnik.

6) PODRUŽNICA »STRAHINJŠČICA« u Krapini održala je svoju V. redovitu glavnu godišnju skupštinu u subotu dne 14. aprila 1928. Članova ima: ute-meljitelja 6 i redovitih 47. Djelatnost vrlo agilna, osobito u pogledu izleta. Imovina u gotovom 6032 Din. Odbor ostao je pošlogodišnji nepromijenjen.

7) PODRUŽNICA »RUNOLIST« U LOKVAMA održala je dne 15. III. 1928. svoju VI. redovitu glavnu skupštinu. Predsjednik g. M. Molnar u svom pozdravnom govoru ističe, da je intenzivnost društvenog rada u minuloj 1927. god. nešto popustila prema prijašnjim godinama, pa naglašuje reorganizaciju članstva

u svrhu postignuća povoljnijih društvenih prilika. Iz tajničkog izvještaja se vidi, da je podružnica priredila 39 zajedničkih izleta sa 108 članova, na razne vrhove Gorskog Kotara, Savinjskih i Kamniških Alpa. Nadalje je provedena markacija iz Lokava preko visoravni Žagarica i Lazac šumskim putem do Crnog Luga. Obnovljena je markacija na Slavicu planinu. Dobivena je dozvola od šumske direkcije u Zagrebu za gradnju vidikovca na vrhu Slavice. Broj članova iznosio je 22. Iz blagajničkog izvješća se razabire da je prihod u prošloj 1927. g. iznosio 3.138 Din., rashod 1.985.75 Din., a porast imovine za 1.152.25 Din.

MARKACIJE U CENTR. MOSORU.

1. SPLIT—ŽRNOVICA—UZNIČKA KOSA. (Lugareva kuća). Iz Splita državnom cestom (pješke, kolima ili autobusom) do sela Žrnovice, koje je udaljeno 13 km. Početni je znak markacije označen na zgradi poštanskog ureda u Žrnovici i vodi preko omanjeg mosta do malene mlinice, gdje se put razdvaja. Lijevi ogrank vodi k Uzničkoj kosi (vis. 940 m.), koju se dostizava za dva i po sata slijedeći neprekidno crveno bijelu oznaku, koja je gotovo isključivo izvedena na živom kamenu. U lugarskoj kući ima 8 kreveta, vlasnosti H. P. D. podružnice »Mosor« u Splitu.

2. UZNIČKA KOSA—KUNJEVOD (vis. 1120 m.). Sa Uzničke kose (Lugareve kuće) vodi sjeverno kuće crveno-bijela označena oputina usjećena u jako krševitom terenu, do Kunjevoda, koji se dostizava za pol sata.

3. UZNICKA KOSA—LJUBLJANSKO SEDLO (1200 m.). Sa Uzničke kose i to baš istočno lugareve kuće vodi crveno-bijela označena oputina uzduž ruba ovećega doca. Na istočnom se rubu doca oputina razdvaja. Desna, koja lagano slazi, vodi u gornje Sitno (udaljenje dva sata), a lijeva koja se naglo diže na ljubljansko sedlo. Do Ljubljanskog su sedla tri jača uspona i dvije stepenice. Vremensko udaljenje od lugareve kuće do spomenutoga sedla iznaša 2 sata.

4. LJUBLJANSKO SEDLO—VELIKI LJUBLJAN (vis. 1.261 m.) Na ljubljanskom se sedlu razdvajaju dvije markirane staze; lijeva (sjeverna) vodi do Velikog Ljubljana. Udaljenje od Sedla do vrha pol sata.

5. LJUBLJANSKO SEDLO—BILO CENTRALNOG MOSORA. Desna oputina sedla ide po čitavom bilu središnjega Mosora, sve do Ljutoga Kama. Ovom se markiranom oputinom, koja je usjećena u kameniti teren, dostizava vrh »Javorika« (1272 m. vis) za 1 sat; »Mosor« (1330) za 2 sata; »Lipačka« (1320) za 2 i pol sata »Ljubivna« (1342 m.) za 3 sata; »Ljuti Kamen« (1089 m.) za 4 sata.

6. ŽRNOVICA—DONJE I GORNJE SITNO (vis. 500 m.) Markirani put vodi od poštanskog ureda u Žrnovici do omanje mlinice, gdje se seoski put razdvaja.

7. GORNJE SITNO—VRELO »LJUVAČ« (vis. 920 m.) Iz Gornjeg Sitna idu dvije staze markirane: jedna i to desna vodi preko štrmih litica na Ljuvač. Vremensko udaljenje tri četvrt sata.

8. GORNJE SITNO—UZNICKA KOSA (lugareva kuća). Iz gornjeg se Sitna udara lijevom (zapadnom) stazom, koja je propisno markirana sve do Lugareve kuće. Vremensko udaljenje 2 sata.

9. LJUVAČ — LJUTI KAMEN. Na Ljuvači se križaju tri markirane staze i to: jedna koja vodi iz Gornjega Sitna do Ljuvača; druga, koja vodi od Ljuvača do bilo Središnjega Mosora kod Vipačke, a treća koja idući vodi istočnim smjerom do Ljutoga Kama. Vremensko udaljenje od Ljuvača do Ljutoga Kama iznaša 2 sata.

10. LJUVAČ—ŠIPAČKA. Sa Ljuvača ide jedna markirana oputina po strmom i jako kamenitom terenu u sjeverozapadnome smjeru te vodi preko »Šipačkih dolaca« na Šipačku, koja se nalazi na glavnom Mosorskom bilu, izmedju Mosora (zapadno) i Javorske (istočno). Udaljenost od Ljuvača do Šipačke iznaša 1 i pol sati.

»DRUŠTVO ZA UREDJENJE PLITVIČKIH JEZERA, održalo je dne 12. o. mj. svoju 35-tu godišnju skupštinu pod predsjedanjem društvenog predsjednika g. M. Kulmera. Iz tajničkog izvještaja, koji obasiže 11. štampanih stranica razabiremo, da se radi u glavnom o jednoj regulatornoj osnovi za Plitvička Jezera, koja se pretresa u Ministarstvu Šuma. Društvo je nastojalo putem kr. Direkcije Šuma na Sušaku, da se izgrade novi putevi, pa je pod vodstvom g. inspektora Premužića izvedeno svega oko 19. km. puteva naročito je interesantan put kroz šiplu Šupljaru lakin serpentinama, koji se nastavlja i svršava na Medjedaku (884 m.) odakle se pruža prekrasan vidik na cijeli pejsaž Plitvičkih Jezera. Most nad jezerom Osredakom, koji je bio nepodesan skinut je i udešen polutunel tako, da se može bez opasnosti po turiste i izletnike prolaziti uz pomenuto jezero. Izgradjena su mnoga izgledišta, uklesane nove stube na donjim Jezerima, korigirana je cesta između Ciginovca i Okrugljaka, koja će u buduće služiti Biginoj poljani i naseljima povrh Ciginovca na Tomićevom pogledalu. Staze su na novo pošljunčene, podignuto je preko 100 novih klupa, podignuta je vrlo ukusna ograda oko lugarske kuće. Ministarstvo Šuma votiralo je kredit od Din. 10.000.— za nabavu napisnih ploća putokaza, koji će se tijekom ove sezone uspostaviti za orijentaciju izletnika i turista. Plitvička Jezera su filmovana, pa će ove sezone po cijeloj Njemačkoj, Francuskoj, Italiji i Americi biti prikazivana u svrhu najuspješnije reklame i time privući posjet stranaca i u ove naše krajeve. Radi se o osnutku jednog modernog mrestilišta, te se u tu svrhu na poticaj društva već izraduju planovi kod kr. Direkcije Šuma na Sušaku tako, da će se racionalno gojiti pastrva, koje od neko doba biva sve rjedja, a uzrok leži u nesavjesnom lovljenju sa strane domaćih izletnika. Urediti će se i stroga kontrola nad vršenjem ribo- i rakolova.

DAROVI DRUŠTVU. Blagopokojni naš začasni član prof. Vjekoslav Novotni ostavio je Hrvatskom planinarskom društvu svoju knjižnicu sa vrijednim planinarskim i ostalim knjigama i cijelo pokućstvo svoje sobe. Pokućstvo će biti otpremljeno u Tomislavov dom na Medvednici, gdje će biti pokojniku u slavu uređena Novotnijeva soba.

SADRŽAJ: Str. 73. — Josip Pasarić: † Vjekoslav Novotni. Str. 82.
— Dr. N. Vouk: »Camping«. Str. 89. — Dr. Branimir
Gušić: Vratnice. Str. 95. — Naše slike. Str. 96. — Društvene vijesti.

Planinari ne zaboravite „Hrv. Planinar“!

Izdaje »Hrv. Planinarsko Društvo« u Zagrebu. — Odgovorni urednik prof.
Dr. Josip Poljak, Demetrova ul. 1. — Tisak: Jugoslovenske Štampe d. d., Zagreb,
Za tiskaru odgovara: Rudolf Polanović, Ilica 100.